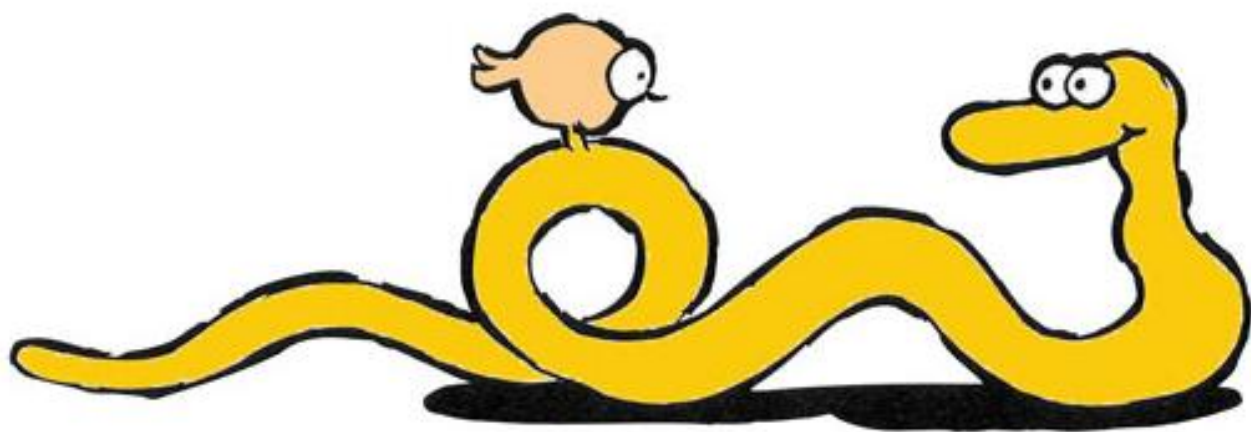

UPPTÄCK

träffar med

NATURSNOKARNA

Natursnoksledare berättar

Naturskyddsföreningen

Innehåll

Förord	3
Huggormar	4
Livet under ytan.....	6
Gosedjurskoja.....	8
Konst i det gröna.....	10
Fladdermöss i skymningen.....	12
På svampspaning	14
Snö och is	16
Djuren på vintern	18
Vinterfåglar	20
Fler snokträffar.....	23

Vi som gjort boken

Idé & layout: Bosse Bergenholtz, bosse.bergenholtz@naturskyddsforeningen.se

Snokledare som bidragit med texter och foton

Anna Thunell, Järvsö; Brita Broberg, Mullsjö; Dieke Sörlin, Luleå; Eva Bååth, Falun;
Mimi Valois, Danderyd; Sophie Tranborg, Trelleborg.

Illustrationer: Christine Tomtlund christine@tomtlund.com

Materialet får kopieras med hänvisning till källan.

natursnokarna@naturskyddsforeningen.se

Dokumentdatum: 11 november 2025

Förord

Välkommen till en bok fylld av leriga stövlar, glada skratt, små upptäckter och stora äventyr!

Här delar engagerade natursnoksledare med sig av hur deras träffar har sett ut – allt från snöskulpturer och gosedjurskojor till möten med huggormsexperter. Det är ett färgstarkt smörgåsbord av aktiviteter, idéer, tips och upplevelser som visar hur roligt, enkelt och värdefullt det är att vara Natursnok.

Natursnokarna är Naturskyddsföreningens barn- och familjeverksamhet där barn tillsammans med en vuxen får utforska naturen – utan krav, utan prestation. Det handlar om att känna efter, upptäcka med alla sinnen och ha kul ute. Som snokledare behöver du inte vara biolog eller pedagog - det räcker att vara nyfiken, närvarande och lite lekfull.

Oavsett om du själv är snokledare, funderar på att bli det eller bara vill inspireras till mer tid i naturen med barn – så hoppas vi att du här hittar något som får dig att vilja ge dig ut. Det är lättare än du tror. Och roligare än du minns.

Snoka lugnt!

Bosse Bergenholtz

Huggormar

Natursnokarna i Trelleborg har funnits i mer än 10 år och sedan flera år tillbaka leds snokarna av Jane, Yvonne, Sophie, Ulrika och Ludvig. Tillsammans försöker vi hitta på spännande lärorika och roliga träffar. Trelleborgs kommun har väldigt mycket åkermark, fina stränder, en liten skog men också ett huggormsreservat. Vid Sveriges sydligaste udde Smygehuk har en population huggormar isolerats av den omkringliggande åkermarken och dessa huggormar ingår i ett forskningsprojekt. Faktiskt det forskningsprojekt inom biologi som har fortgått längst i hela Sverige.

Vi i natursnokarna hade hört talas om att professorn och hans kollegor varje år inventerar huggormarna, de väger, mäter och märker ormarna. Så spännande. Vi ringde och frågade professorn om han ville komma till en snokträff och berätta och det gjorde han gärna.

Vi samlades vid vår vanliga tid, kl 11 en vårdag vid kärret i Smygehuk. Det är en välkänd plats för oss för vi har besökt groddammarna flera gånger tidigare. Det kommer alltid några snokfamiljer vi känner men då vi har öppna träffar dyker det även upp någon ny varje gång. Det är ju extra kul och vi börjar med en namnlek så vi lär känna de nya litegrann. Vi berättar om vad dagen ska handla om och efter en springlek på ängen är det dax att pyssla egna huggormar. Alla får i uppdrag att leta upp en ormlik pinne. Pinnarna dekoreras med jutesnöre i olika färger och poscapennor så vi får riktigt personliga och fina ormar. Efter hand som pysslandet blir klart tas fikan fram. Det är skönt att sitta i gräset och fika. Klockan 12 kommer professorn och hans vänner. Då är även resten av naturskyddsföreningen inbjudna så då droppar det in lite fler vuxna. Vi i natursnokar sätter oss i en ring och alla vuxna ställer sig bakom. Professorn börjar med att släppa ut tre huggormar i gräset framför barnen, minst en snokledare fick hjärtat i halsgropen. Som professorn sa - ormarna är snabba men jag är snabbare! Men så spännande, de tre ormarna hade olika färg och

professorn höll upp ormarna och visade. Vi fick lära oss vad ormarna äter, vad de är på vintern, varför de gärna ligger i solen men också att forskningen visar att en huggorm som parar sig med olika hanar sedan i kroppen väljer vem som ska bli pappan. Vi fick också vet att om vi träffar en huggorm i naturen ska man backa försiktigt och absolut inte döda den. Professorn var fantastisk på att berätta och barnen hade så många frågor. Det gjorde att snokfamiljer droppade av efterhand och förvånande nog var det några barn kvar sist av alla efter en hel timmes som hade frågor kvar. Men sedan behövde professorn släppa tillbaka huggormarna där de hör hemma. Det blev ingen återsamling eftersom de flesta droppade av efterhand men då vi är så många ledare så hann alltid någon ledare prata med varje familj som lämnade. Vi fick höra vad de tyckte och berätta om nästa träff.

Huggormsträffen blev så uppskattad så vi har haft två huggormsträffar till efter första tillfället.

VISSTE DU ATT ...

- om du möter en huggorm i naturen ska du stanna upp och backa undan.
- huggormar äter sorkar, möss, ödlor och grodor.
- alla ormar i Sverige är fridlysta

Snoktips!

Var tydlig i kommunikationen att träffen handlar om ormar så att det inte blir en obehaglig överraskning.

Sophie Tranborg
Natursnokarna Trelleborg

Livet under ytan

En återkommande aktivitet hos oss är att lära känna livet under ytan. Större delen av vårt jordklot består av hav, sjöar och vattendrag. Men för att lära känna de som bor där måste man plocka upp växter och djur på något sätt.

Vi har en samlingsplats, Granstugan, som är ett litet torp som vi får disponera. Det finns en parkeringsplats, en grillplats, ytor att springa på, en bäckravin, flera dammar och en trevlig skog. Väl på plats behöver man inte transportera sig med bil. Det är också rätt barnvagnsvänligt.

När vi samlas presenterar vi oss för varandra, både barn och vuxna. Sedan pratar vi om dagens aktivitet. I detta fall tar vi också fram det materiel vi behöver för aktiviteten. Krattor, håvar, vannor, burkar, pincetter, luppar m.m. Sedan promenerar vi till den damm som är lämpligast att kolla. Där finns flacka stränder med mycket vegetation.

Väl framme delar vi in oss i grupper och går igenom hur vi ska få upp dammens innevånare. Här behövs sedan hjälp av de vuxna, men barnen hjälper också till så klart. För det mesta gör vi denna aktivitet på våren, och då är det lätt för barnen att samla grodyngel från stranden. T.ex.

Men vi får också alltid upp snäckor, sländlarver, virvelbaggar, dykarbaggar m.m. Även undervattensvegetation. Här brukar smådjuren gömma sig.

När vi är nöjda är det dags att sortera och berätta om hur de olika djuren lever. Vad de äter, vilka som äter dem m.m. Vi får fram spännande vävar av liv under ytan från alger till fisk. Allt börjar med solens energi, och då får vi också in att algerna på jorden tillverkar det mesta av luftens syre. Lite av fotosyntesen kan smygas in alltså.

När vi är klara fikar vi vår medhavda matsäck och pratar om allt möjligt. Barnen och även de vuxna har alltid många frågor och funderingar. Därefter lämnar vi tillbaka alla djur i dammen.

På vägen hem brukar vi kolla efter vårtecken. Vi snaskar på granskott och harsyra. Är nog med att berätta om allemansrätten. Granskott ingår ju inte i den, men vi har tillstånd av markägaren (kommunen).

När vi är tillbaka vid Granstugan ställer vi in allt materiel i boden. Har vi sedan tid försöker vi hitta näringsvävar i området runt stugan. Ofta kommer de på växter, insekter, fåglar. Eller växter, insekter möss, rävar. Och liknande. Det finns ofta snäckor runt dammarna och då grunnar vi på vad de äter och vilka som äter dem. Igelkottar? Fåglar?

Många gånger lägger barnen snäckor bredvid varandra och gissar på vilken som kryper fortast. Barnen hittar ofta på sina egna lekar, och det måste man ge utrymme till.

VISSTE DU ATT ...

- Större delen av jordens yta består av vatten (hav, sjöar och vattendrag)
Väldigt många växter och djur lever där
- Det är algerna i vattnet som tillverkar det mesta av syret på jorden
- Vi måste vara rädda om vattnet och inte släppa ut gifter i det.

Brita Broberg
Natursnokarna i Mullsjö

Gosedjurskoja

I början av terminen bestämmer jag hur många träffar vi ska ha. Jag brukar ha 2-3 per termin. Sen tänker jag om det finns ett tema jag vill ta upp, t ex titta på svampar, vårblommor, knoppar eller en typ av lek eller enbart lek i naturen.

Den senaste träffen skulle vara en lek. Vi hade gosedjurskalas i Rinkebyskogen.

Jag gör reklam via facebookgrupper, både lokala och gruppens, några dagar innan. Det står datum, tid, mötesplats, max antal barn och rekommendationer att ta med sig dricka och kläder efter väder.

När vi träffas hälsar vi på varandra och börjar gå mot platsen dit vi ska ha aktiviteten. Det är ett bra tillfälle för att börja prata med deltagarna. Det finns alltid något som barnen lägger märke till, en blomma, en pinne, ett blad osv.

Vi kan stanna upp en stund, det kallar vi för "Snok snok". De som vill får komma och titta på fyndet.

När vi kommer fram får barnen leka med sina gosedjur som de vill. Vissa byggde kojor, andra lagade mat, andra gömde de. Barnen får vara fria under de vuxnas uppsikt.

Sen blev det mer spring och hopp, det finns ju så mycket att titta på i naturen.

Vi brukar avsluta med en kort fika/fruktstund där alla umgås och tar farväl.

VISSTE DU ATT ...

- Alla deltagarna täcks av en försäkring som Naturskyddsföreningen står för.
- Du behöver inte vara biolog eller kunna namn på växter och djur för att hålla i en aktivitet.
- Det handlar om att SE på naturen med barnens ögon.
- Det är ingen lektion. Man lär sig oftast något samtidigt som barnen.

Mimi Valois

Natursnokarna Danderyd

Konst i det gröna

Det är mitten på juni och terminens sista träff i Luleå. Sommarblommorna håller precis att slå ut och det är fint väder.

Vi har en fast grupp i Luleå och jag kontaktar de vuxna innan för att veta vem som kommer. Det blir en lite mindre grupp denna gång.

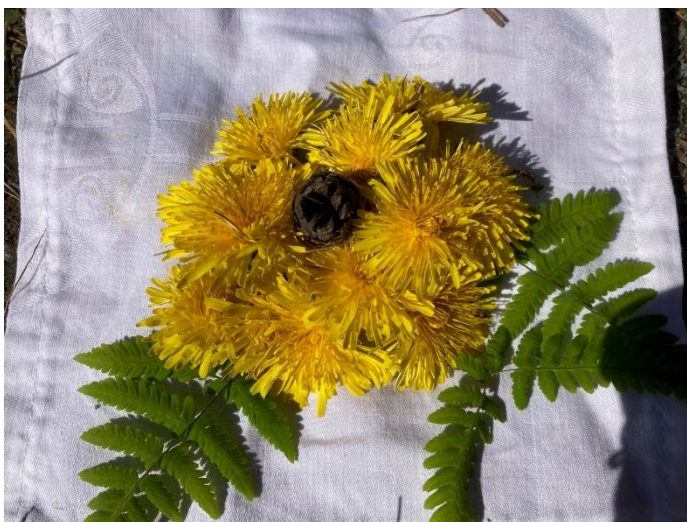
Vi är på ett nytt ställe så vi markerar vägen till platsen med snokbilder. Barnen och deras vuxna kommer, barnen upprymda för det var jätteroligt att följa snokbilderna.

Vi hälsar alla välkomna och klappar barnens namn för då blir det en hejig stämning.

Vad ska vi göra? Ja, barnen/vuxna får en växt utan blommor i handen och ska hitta en likadan dock MED blommor. Det blir lite skattjakt över det hela. Snabbt är de tillbaka med maskrosor. Nästa växt blir ett hundkex utan blommor. Det är lite svårare. När de kommer tillbaka, tränar vi på namn. Vov vov och en torr kaka ....Hundkex. Nästa växt är mjuk, hårig och har blad i par. Vi känner hur mjuk den är genom att stryka den på kinden. Den är lite svårare och till de minsta barnen viskar vi att växten har rosa blommor. Kan du gissa?

Ängen gränsar till en skog och alla hämtar vita stjärnor som växer i skogen. Barnen hittar snabbt blommorna och gissar rätt namn (skogsstjärna) och vi lappar för att se hur blomman ser ut inuti.

Efter det blir det dags för promenaden, dels genom skogen och dels över ängen. Det finns ormbunkar, åkerbär, fräken. Alla plockar fina buketter och vi samlas vid grillplatsen. Vi är varma och törstiga, grillar mackor och dricker saft och choklad. Under tiden lägger vi ut vita dukar och snart är alla igång att göra fina tavlor med hjälp av blommorna och pinnar de har plockat. Det roliga är att de hjälper varandra och snyggar till dem med kottar och löv.

Vi brukar avsluta med en lek och frågar barnen om förslag. Banankull ropar Julia! Vi ÄR på Banankulle (så heter det faktiskt) och då SKA man leka banankull tycker hon. En utses till kullare. Blir du kullad så blir du banan genom att sträcka upp armarna i luften med händer ihop. Andra som är fria kan skala bananen och då är du fri igen. Kul lek och alla är med. Därefter 1-2-3-ost med mycket skratt då vissa vuxna var ganska busiga.

När det blir dags för avslut samlas vi i ringen igen. Gjorde vi något som var extra kul? Tavlorna, banankull och den tokiga 1-2-3 ost-leken tyckte barnen. Barnen får en naturbingo-platta som present. Sedan sjunger vi snoksången och ropar Glad sommar!

FAKTARUTA ...

- Visste du att en maskros består av många blommor? Varje gult blomblad är en egen blomma.
- Tips: Plocka maskrosor i olika stadier: knoppar, blommande, färdigt blommande och fröbollar. Låt barnen lägga dem i tidsordning som bebis (knopp), ungdom, vuxen till gammal.
- Tips: Repetera artnamn med "russinleken" eller "artstafett". Se snokboken.

Dieke Sörlin
Natursnokarna Luleå

Fladdermöss i skymningen

Det finns vissa träffar i Natursnokarna som är mer älskade än andra och som bara måste vara med år efter år. För Natursnokarna i Trelleborg är höstterminens första träff en sådan, nästan varje år har vi den på programmet och varje år kommer Jan-Åke. I inbjudan berättar vi att det finns en brasa och att alla som vill får ta med en ficklampa.

Fladdermusträffen är speciell, den är på kvällen när det är mörkt och den passar lite äldre barn med modiga vuxna. Vi träffas klockan 8 en fredag kväll i slutet på augusti.

Vi samlas runt brasan, fikar, grillar korv och marshmallows och inväntar mörkret. En namnrunda blir det om vi inte blir alldeles för många. Någon gång har vi lekt fladdermöss och malar. När mörkret har lagt sig samlas vi i en ring och berättar att vi ska gå en fladdermusrunda och de som vill får gå vår mörkertipsrunda efter turen. Vi hälsar vår guide Jan-Åke Hillarp varmt välkommen. Jan-Åke är en härlig äldre man med kakifärgade kläder, grått skägg och käpp. Han vet allt om fladdermöss och är otroligt duktig på att berätta.

Vi befinner oss i Trelleborgs egna skog som planterades för cirka 60 år sedan på en soptipp. När mörkret sänker sig börjar vi se skuggor som flyger runt trädtopparna men i skogen finns några dammar och vi tar oss dit, där är chansen som störst att få se fladdermöss. J-Å har en stor ficklampa med som lyser över vattnet, han också en detektor som omvandlar fladdermössens ljudsignaler till ljud som vi kan höra, på så sätt kan vi identifiera vilka arter vi ser. Vi får både se och höra fladdermöss. J-Å svarar tålmodigt på alla frågor. På

fladdermusträffen är även nsf medlemmar inbjudna och alla tycker att det är lika spännande.

När gruppen kommer tillbaka till brasan är det beck mörkt. Vi tackar J-Å för att han kom, ofta med en liten present och en stor applåd. Nsf medlemmar brukar hänga kvar med Jan-Åke, de har ofta lite fler frågor.

Natursnokarna är redo för nästa äventyr och vi skickar iväg snokfamiljer på vår tipsrunda som naturligtvis handlar om fladdermöss. Tipsrundan går genom buskar, dungar och små ängar och rundan är utmärkt med reflexer. Vid reflexerna hänger frågorna. Här kommer ficklamporna väl till pass. Vid ett tillfälle hade en liten kille gått iväg i förväg alldeles själv, han var så peppad på att gå tipsrundan i mörker med ficklampa. Alla blev lite nervösa, alla utom den lilla killen som glatt hann gå hela rundan själv. Tillbaka vid brasan går vi tillsammans igenom svaren och vi får lära oss om vad fladdermöss äter, att vissa flyttar och mycket mer, det blir som en liten repetition av vad vi fick lära oss på fladdermusturen med Jan-Åke, det är kul att känna att man kan mycket. Efter tipsrundan rundar vi av och släcker brasan tillsammans. Vi vandrar till parkeringen i ficklampornas sken.

Snoktips: Berätta gärna i början på träffen hur programmet för träffen ser ut i stora drag. Självklart ska det finnas utrymme att vara spontan. Men när vi är väldigt många så som vi är ibland med runt 60 deltagare så underlättar det att alla har lite koll på programmet.

VISSTE DU ATT ...

- fladdermöss i Sverige äter insekter så som myggor, sländor och nattfjärilar
- Det finns 19 olika arter av fladdermöss setts och hörts i Sverige
- Fladdermöss är däggdjur, de föder levande ungar och diar sina barn, barnen kallas valpar
- Fladdermöss jagar med ljud så kallat ekopejling

Sophie Tranborg
Natursnokarna Trelleborg

På svampspaning

I inbjudan stod det så här:

Välkommen på svampspaning!

Skivlingar, soppar, taggsvampar, röksvampar, fingersvampar, tickor, skålsvampar, bläcksvampar?

Hur många olika och hur många lika kan vi hitta?

Samling: 09:30 vid Vråens vattentorn.

Den här dagen gör vi eld så ta gärna med egen fika och oömma kläder efter väder.

De barn och vuxna som kommer tillsammans kallar vi för snokfamiljer. Snokfamiljerna håller ihop under hela träffen och hjälper varandra.

Vi samlas i en ring och hälsar välkomna. Alla får säga vad de heter och nämna någon svamp som de kan namnet på. Sedan får snokfamiljerna sitt första uppdrag - att hitta grillplatsen. De får en ungefärlig riktning och upptäcksletandet tar fart direkt.

I uppdraget ingår också att samla ihop och hjälpa de som inte hittar.

Väl framme vid grillplatsen bestämmer vi vilka som vill vara med och tända elden och vilka som vill leta efter svampar.

De som inte vill leta svampar behöver inte, så klart. Det finns så mycket i skogen att upptäcka, förutom svampar.

Vi har en stor artnycklingsduk som vi fäster med klädnypor på ett rep som vi binder mellan två träd. En yogamatta rullas ut och får vara samlingsplats för de svampar vi hittar.

De som vill får med sig ett artbingo där olika svampgrupper finns med som bild och med namn. Kan vi hjälpas åt att hitta alla?

Efter hand som snokfamiljerna kommer tillbaka med sina svampar lägger vi dem på yogamattan och hjälps åt att hitta lika och se skillnad, så att de som liknar varandra får ligga tillsammans. På artnycklingsduken och i svampboken kan vi jämföra och försöka klura ut vad de heter.

Vi pratar om att barnen ALLTID måste fråga sina vuxna innan de äter, slickar eller smakar på en svamp.

Flaskan med handsprit kommer väl till pass när det är dags att börja fika vid elden.

Vi avslutar med en gemensam samling där barn och vuxna får visa upp eller berätta om en svamp de hittat – kanske en konstig, fin eller lite läskig!

Vi berättar också när nästa träff är och vad vi ska göra då.

Efter det får den som vill stanna kvar och fortsätta pyssla, leka eller bara njuta av skogen.

VISSTE DU ATT ...

- Svampar är varken växter eller djur.
- Den största delen av svampen finns under marken.
- Ekorren, sniglar, rådjur, möss, insekter, grävlingar och vildsvin tycker om att äta svamp
- Svampar äter döda växter och djur för att få näring

Om vi lyckades hitta alla?

Nej, inte riktigt. Vi hittade kantareller, soppar, tickor, skivlingar, musslingar, riskor, kremlor och fingersvampar men varken bläcksvampar, taggsvampar, röksvampar eller skålsvampar.

Jo, jag vet; riskor, kremlor, musslingar och bläcksvampar är skivlingar men vi hade med dem som egna grupper ändå. Och kantareller har åsar, inte skivor.

Bosse Bergenholtz

Natursnokarna Värnamo

Snö och is

Vår första träff i det nya året är en kall februaridag i Luleå och det finns mycket snö! Trettio barn/vuxna har anmält sig.

Klädnypor med namn ligger färdigt och barnen letar upp sina och sin vuxens. I väntan på att alla har droppat in lappar stora och små snöflingor på svart papper.

Det är dags att samlas i ring och vi frågar varje barn om vi får klappa hens namn. Vi ropar Erik, Erik, Erik... medans vi klappar på knäna, på låren, i händerna och i luften. Då blir man både glad och varm!

Idag ska vi bygga fantasidjur i snö. Barnen/vuxna är rustade med spadar och vi har även tagit med en stor trækub som vi kan fylla med snö för att kunna skulptera. En kort introduktion hur man kan använda kuben för dem som vill och sedan ut och bygga!

Det blir en sådan aktivitet. Det skottas snö och det trampas för fullt för att göra snön hård. En sådan skaparglädje av vuxna och barn! Vi bygger stort och smått; vissa jobbar själv, andra i stor grupp. Efter en dryg halvtimme har området omvandlats till en park med höga torn som man kan hoppa ifrån, en buss, olika djur och stigar.

Under tiden har en vuxen gjort upp eld för nu är alla sugna på varma ostmackor med choklad eller saft. Efter fikat går vi tillbaka till "parken" för att beundra allas byggen och höra barnen berätta om sitt bygge.

Sedan är det dags för en lek inom temat. Alla är VATTEN (eller vattenmolekyler) och då kan man springa runt och röra sig. Två personer (blå mössa) är ISKYLA som fryser VATTEN till IS genom att kulla. IS kan inte röra sig så då står man still. Två andra personer är ELD (röd overall eller mössa) som smälter is till vatten så man kan springa iväg igen.

Leken är enkel och det blev mycket spring och skoj.

Ett glatt gäng samlas i ringen igen för avslut. Efter frågan vad som var mest kul idag så var barnen supernöjda med byggandet, med springleken och med mackorna! Det blir lite information om när och var vi träffas nästa gång, insamlandet av klädnypona, och som sist SNOKSÅNGEN. Hej då!!

Ps. Många familjer stannade kvar efter träffen för att fortsätta leka tillsammans i snön.

FAKTARUTA ...

- Tips: Aktiviteter på vintern i norr kräver mycket spring för att hålla värme. De måste även kunna genomföra med tjocka vantar på.
- Tips: Använd en tråkub/mall för att packa snön i om snön är torr och inte kramvänlig
- Tips: Resonera kring att hålla värme. Fyll flaskor med varmt vatten (samma temp). Träng på flaskorna en blöt och en torr bomullssocka, en blöt och en torr yllesocka. Vilket sätt är bäst att klä sig?

Dieke Sörlin
Natursnokarna Luleå

Djuren på vintern

Vi träffas, som vanligt, vid bordet på ängen i Rottnebyskogens Naturreservat. Trots att det är minusgrader idag kommer det 11 barn i åldern 3-8 år med föräldrar eller någon annan vuxen.

Barnen får sitta på bänkarna runt bordet, så att vi kan se alla. Sedan får alla säga sitt namn och jag presenterar dagens ledare (brukar vara 4 st). Föräldrarna håller sig i bakgrunden och kanske också en del barn som inte törs sitta bland de andra. Vi räknar tillsammans alla barn. Ledarna räknar kvinnor och män (för Studieförbundets räkning).

"Nu när det blir kallare ute vad gör ni för att hålla er varma? Vad gör djuren" vi pratar om hur djuren kan göra – få tjockare päls, gå i ide/dvala, äta mer och flytta till varmare länder. Och varför de väljer den ena eller andra strategien. Jag har med mig en stor korg full med mossor och lavar. Den är kvar från förra träffen, som handlade om mossor och lavar. Men nu har det "snöat" (bomullsvadd) på växterna.

Jag har en påse med olika sorters djur i. Det kan vara små mjukisdjur, prydnadsdjur och liknande. Vi tar upp dem ett efter ett och resonerar om hur de gör och placerar dem på rätt ställe i korgen. Vi får se upp så att inte räven och musen hamnar för nära varandra. Bofinken flyttar och hamnar i min ficka. Den lilla plastdinosaurien kan vålla en del problem. Men den här gången får den krypa ner i mossan, eftersom den skulle dött i kylan annars.

När vi fått alla djuren på plats kommer frågan – vad kan vi göra för att hjälpa djuren? Jo, vi kan se till att de får tillräckligt med mat. Barnen får göra fågelmatare av mjölkförpackningar att ta hem och så sätter vi upp mat till fåglarna i skogen.

För att komma till vindskyddet, där vi lagt fram materialet, måste man gå en bit (ca 400 m). Det blir också bra för att hålla värmen.

Efter vägen har vi lagt ut 7 st A4-sidor med en rimmad vers på ena sidan, där sista ordet är namnet på ett djur (inte utskrivet). Barnen får gissa vilket djur och sedan vänder man på sidan och ser en bild på rätt djur. Roligt även för små barn, som kan vara mycket bra på att rimma.

Uppe vid kojan har vi gjort två ställen att pyssla vid. Här måste en vuxen vara med barnen, eftersom det är lättast att använda kniv.

När alla fixat sina fågelmatare tar vi med oss en kasse med mat till fåglarna och går lite längre bort i skogen. Idag har vi med oss två matare med ekologiska solrosfrön, en plastburk med hemmagjord fett/frö-massa, talgbollar, äpplen och

trådar med bröd och ostbitar. Trådarna med bröd och ost kan man ha många av. De kan också de minsta barnen hänga upp på träden. Solrosfröna måste vi alltid provsmaka, för att se om fåglarna kan tycka om dem. Barnen tycker alltid de är jättegoda, så vi får säga stopp om det ska bli något kvar till fåglarna.

När "fågelrestaurangen" är klar går vi tillbaka till vindskyddet. Då är det barnens tur att få något att äta. Vår eldare (vi har alltid någon som bara passar elden) har gjort i ordning grillad korv med bröd, senap och ketchup naturligtvis, till barnen och ibland räcker det också till föräldrarna. Ta alltid med några vegetariska korvar och glutenfritt bröd!

Efter fikat/korven har vi alltid ett friare pass. Idag kan man göra ett "vinterbingo" för barn eller leka fritt eller ta ett uppdrag. Vi har en påse med "uppdrag i skogen". Där finns lappar man får dra och det står ett uppdrag på. t.ex. lägg 9 kottar i en triangel, leta på ett blåbär och ge till din mamma/pappa.

Man säger hejdå och går hem när det passar en själv. Vi har planerat för 10.00-12.00.

Gruppen är öppen för alla, så hälften av barnen brukar ha varit med förut och hälften är nya.

Eftersom vi inte har någon anmälan vet vi aldrig hur många som kommer till varje träff. Därför har vi alltid en reservsysselsättning.

FAKTARUTA ...

- Ha alltid en person som vaktar elden.
- "Björnen sover" är en bra lek om det är kallt.
- Visste du att räven får mer päls på tassarna när det blir kallt.

Eva Bååth-Holmqvist
Natursnokarna Falun

Vinterfåglar

Att mata vinterfåglar är en tacksam hobby eftersom det är ganska lätt att komma nära fåglarna. Det är främst på utseendet man känner igen vännerna vid fågelbordet och mindre på lätet. Jag valde ut 9 för oss vanliga vinterfåglar. Jag fick rådet av min gode vän och ornitolog Tony Persson att mata fåglarna minst en vecka i förväg för att det skulle finnas chans att se något vid snoktillfället.

Denna söndag hade vi bestämt platsen till en hembygdsgård, där det finns parkering, eldplats, ved och möjlighet till inomhusaktiviteter. Jag hade kopierat nio bilder ur "Första fågelboken". Klippat ut, laminerat och gjort upphängningssnöre i dem.

Aktiviteter:

1. Presentation i ring med namn och favoritfågel. Det blev allt från Kungsfågel till Kungsörn.
2. Fortfarande i ringen lät jag ett äpple gå runt, med frågan "Vad kan man göra med ett äpple?" Öppen fråga där svaret kan vara allt ifrån "pass" till att "träna brännboll på med svåraste slagträ".
3. Barnen och de vuxna fick penna och en bingobricka med antingen nio textade fågelnamn eller nio bilder (se nedan). Jag hade hängt upp mina nio laminerade fågelbilder i en buske längre bort som de fick pulsa runt i djup snö och hitta för att få full bricka. (Bra att dessa fåglar inte flög iväg pga stojande ungar.) När de kom tillbaka fick de kommentera någon av de fåglar de hittat, vilken de hade sett på riktigt osv.
4. Vi försökte stå tysta en stund och se vilka fåglar vi såg. Min kompanjon Bitte spelade upp några välkända (inte alla nio) fågellåten och lät barnen gissa vad de hörde.
5. Vi gick in och hjälptes åt vuxna/barn att göra fågelautomater av mjölkförpackningar (se ritning). Konstruktionen är idealisk och jag har provat den själv hemma och ofta är det fler mesar och domherrar på den än mina dyra designade fågelautomater. Vi fyllde tetrorna med fågelfröblandning samt

torkade "mjölmaskar" (är egentligen mjölbaggelarver) Mjölmaskarna var mycket äckelfascinerande! Jag hade dessutom med mig kompostpapperspåsar så att de inte fick fullt med mjölmaskar i bilen.

6. Vi gjorde också fågelmatsgirlanger med rönnbär, ostbitar, äppelbitar och gammalt bröd som jag fått från ica. Man kan också ha popkorn och jordnötter i skal.

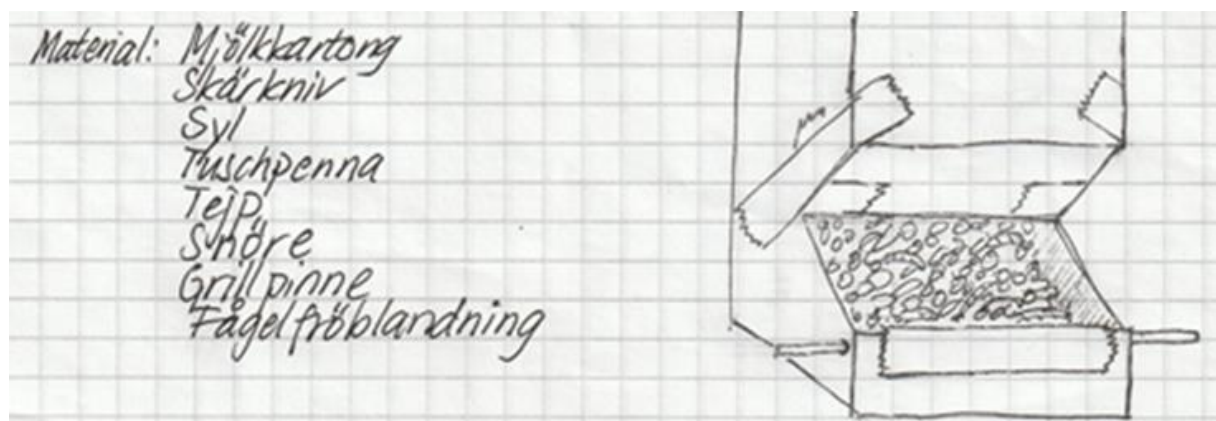
7. Vi avslutade med att vi gick till elden och grillade korv. Därifrån hade vi bra utsikt över fågelmatstället och såg Blåmesar, Talgoxar, Nötväckor och Talltitor.

I min planering hade jag också gjort i ordning inplastade kort som jag klippt isär som pusselbitar. Leken till detta går ut på att man ska para ihop sig med den som har andra halvan. Men det hanns inte med.

Jag hade dessutom med mig kokosfett, havregryn och fågelfröblandning för att gjuta fågelgodis, men detta hanns heller inte med utan i stället delade jag ut de små figurer jag gjort i förväg till de barn som kom till träffen. Det var tur att det blev som det blev, för att det är otroligt kladdigt att hålla på med smält kokosfett.

Idén till fågelautomaten och girlangen fick jag av Eva Bååth, snoklok från Falun. Men min make (snickare emeritus) förfinade matten på mjölkkartongen.

Jag läste på mycket. Och det finns verkligen två sidor av att mata fåglar. Ska vi köpa solrosfrön från odlingar med stora fält av besprutad monokultur från andra länder som ska fraktas hit bara för att mata fåglar som i alla fall skulle hitta sin egen mat? Ja, svara på det den som kan. Många frågor som jag inte tänkt på dök upp när jag läste Niklas Aronssons fantastiska bok "Fågelmatning, allt du behöver veta" Jag läste även artiklar i tidningen Sveriges Natur.

VISSTE DU ATT:

- Om du gör uppehåll i din fågelmatning så hittar fåglarna mat på annat håll, de blir inte ledsna för det
- Fåglarnas favorit nummer ett är solrosfrön
- Det går också bra att mata med äpplen, brödbitar och hemgjorda fröbollar

Anna Thunell,
Natursnokarna Järvsö

Fler snokträffar

med Natursnokarna i Mullsjö

Besöker en bigård

Bygger båtar

I svampskogen

Odlar i pallkragar

Smälter ljusstumpar och tillverkar ljuslyktor inför Earth Hour

Tillverkar egna såpbubblor

Vad händer när man låter barn och deras vuxna upptäcka naturen på sitt eget sätt?

I den här boken berättar Natursnoksledare från hela landet om sina träffar – från vinterns fågelmatning och snölekar till sommarens blomsterkonst och vårens möte med huggormar.

Du får följa med ut i skogen, ner i snön och in i barnens värld – där ett blåbär kan bli en skatt och en pinne en orm. Här finns färdiga upplägg, kreativa idéer och konkreta tips för dig som vill ordna natursnoksaktiviteter, eller bara hitta inspiration till naturlek på egen hand.

Det här är inte en instruktionsbok – det är en inspirationsbok.

För dig som är eller vill bli snokledare.

För dig som vill se naturen med barnens och deras vuxnas ögon.

För dig som tror att det lilla kan bli stort – bara man vågar gå ut.

Naturskyddsföreningen